

Een stuk in een stuk

► Regisseur Moniek Merkk maakte met toneelgroep Max *Nacht*, een mengeling van twee Shakespeare-klassiekers.

► De heksen zijn vervangen door een laptop met internet.

Jeugdtonelgroep Max mengt tragedie en komedie

ROTTERDAM. Met ijzeren hand leidt de Schotse koning Duncan een toneelgezelschap. Het gezelschap oeffent de beroemde liefdesscène uit *Een Midzomernachtsdroom*. Elfenkoningin Titania raakt hopeloos verliefd op een ezel, kust zijn oren. Regisseur en tekstschrijver Moniek Merkk van toneelgroep Max schreef het stuk *Nacht*, waarin zij de wraaktragedie *Macbeth* vermengt met de romantische komedie *Een Midzomernachtsdroom*, beide van Shakespeare.

Tijdens een repetitie in het Rotterdamse theater van Max is het verrassend te zien hoe sterk de mix van tragedie en komedie werkt. De regieassistent van Duncan heet Mac, naar *Macbeth*. Op de vloer heeft hij met witte tape een vierkant afgeplakt. Daarbinnen spelen zich de *Midzomernachtsdroom*-scènes af. Mac, gespeeld door Tibor Lukács, zet berkenstammen neer. Op de achtergrond verschijnt in projectie een bostafereel. De andere spelers roepen geluiden op van stromend water en het geruis van bladeren door bekertjes water leeg te gooien en met papier te ritselen. Een camera vangt de verliefde Titania en haar ezel. Het is of we ons als toeschouwer in een echt woud bevinden.

Moniek Merkk bewerkte eerder toneelwerk van Shakespeare. „Ik ontdekte dat in al het werk van Shakespeare zo veel verwijzingen naar het toneelspel zitten”, zegt ze na afloop in de foyer van het theater. „*Hamlet* heeft natuurlijk de befaamde toneelspelerscène, in *Een Midzomernachtsdroom* komen reizende toneelieden een stuk opvoeren en ook *Macbeth* kent de passage over het toneel als Shakespeare het leven beschouwt als niets dan *sound and fury*, geraas en gebrul.”

Die talloze referenties aan het theater brachten Merkk op het idee koning Duncan tot leider van een theatergezelschap te benoemen. Acteur Raymi Sambo maakt van Duncan een prachtige creatie, al is dit nog maar de repetitiefase. Merkk geeft als regieaanwijzing dat Duncan zich in zijn onvrede jegens de acteurs als een nare autoriteit moet gedragen. Dan komt de opstand van Mac veel harder aan. Duncans houding rechtvaardigt Macs wraak.

In haar bewerking paste Merkk nog een ingreep toe: Lady *Macbeth* is niet *Macbeths* eega die het inventieve

genie is achter de schermen, zij maakt van de Lady de moeder van Mac. Waarom? „Ik heb een zoon van achttien, hij is enig kind. Mijn generatie van moeders heeft vaak één kind en op dat ene kind projecteren ze al hun ambities en hun eisen”, antwoordt Merkk. „Toen ik de sleutel vond om van Lady *Macbeth* de moeder te maken, kon ik de mix van beide stukken goed laten aansluiten op de beleavingswereld van het publiek van ons toneelgezelschap. Max was aanvankelijk een groep voor het heel jonge publiek, maar onze toeschouwers zijn met ons mee gegroeid. Nu treden we op voor studenten en jongvolwassenen. De Lady als ambitieuze moeder die Mac aanspoort om theaterkoning Duncan te vermoorden, geeft een nieuwe dramatische wending aan *Macbeth*. Voor jeugdig publiek zal de herkenning des te groter zijn.”

Moniek Merkk studeerde in 1983 af als theaterwetenschapper aan de Universiteit van Amsterdam en werkte achtereenvolgens voor de jeugdtheatergroepen *Artemis* en *Maccus*. Dit laatste gezelschap herdoopte ze in 2003 tot *Toneelgroep Max*, waarvan ze artistiek leider is. Voor het mimegezelschap *Suver Nuver* regisseerde ze een aantal voorstellingen waarin dans, beeldende kunst en tekst samenkomen. Die montagevorm zet zich voort in *Nacht*. De heksen uit *Macbeth* bijvoorbeeld zijn geen als toverkol verklede actrices, zoals gebruikelijk. Links op het podium staat een laptop waarop zowel Duncan als Mac veelvuldig surfen. Opeens verschijnt voor ogen van Mac de mededeling dat hij „Leider van het gezelschap wordt en Duncan zal verstoren”. Het is een helse influistering.

Merkk: „De heksen symboliseren de publieke opinie, die zich elke seconde van dag en nacht via de computer aan ons opdringt. Ik monteer de beelden en influisteringen via monitoren in de voorstelling. De personages reageren daarop. De dwingelandij van internet is nog erger dan die van de oude heksen van vroeger.”

Acteur Lukács als Mac raakt tijdens de romantische liefdesscène met de ezel volkomen op drift. Hij verzet zich tegen de wijze waarop Duncan de spelers telkens op tirannieke wijze corrigeert. Als toeschouwer zijn we nu backstage en maken de artistieke schermutselingen van toneelspelers mee. 's Nachts belt Mac vanuit het

theater met zijn mobiele telefoon Duncan. Moeder *Macbeth* hitst haar zoon Mac op. Ze praat over stromend bloed alsof het een heerlijke drank is. „De manipulatie van Moeder *Macbeth* jegens haar zoon vormt voor mij de kern van *Nacht*”, zegt Moniek Merkk. „In geen andere kunstvorm dan theater kun je laten zien hoe mensen elkaar misbruiken en hoe verslavend dat is. De Moeder heeft achter de schermen haar noodlottige werk verricht. Als je goed kijkt, zie je dat ze stiekem Duncan zo heeft behekst dat hij zich onuitstaanbaar gedraagt. Daardoor kan Mac toeslaan.”

► **Nacht door Toneelgroep Max is te zien vanaf 13/1 Theater aan het Spui, Den Haag. Tournee t/m 1/4. Kijk op www.tgmax.nl**

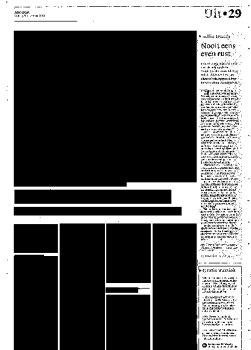
DOOR KRISTER FRERIKS

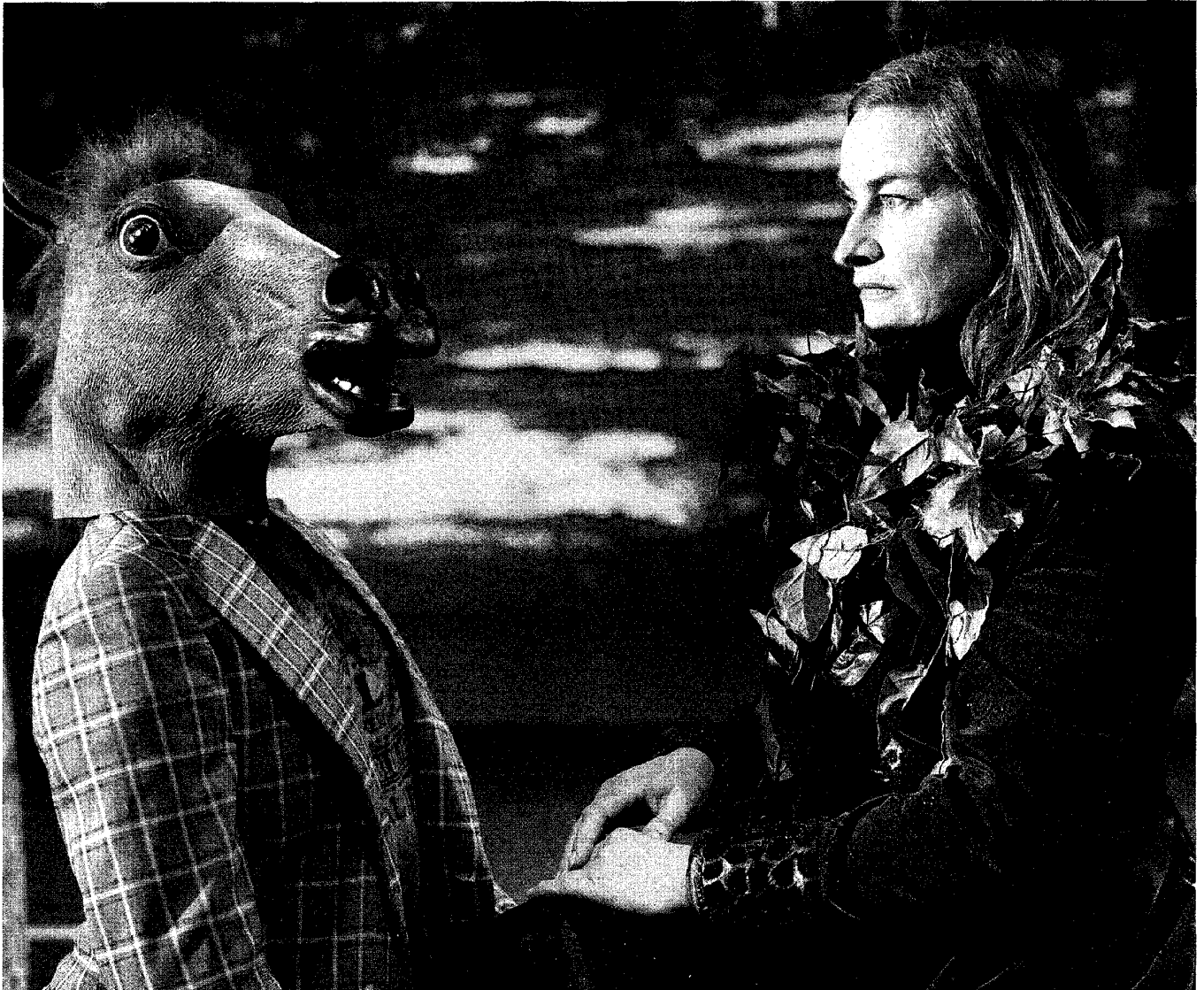
Toneelgroep Max

• De jeugd- en jongerentheatergroep **Max** maakt voorstellingen voor een publiek van zeer jeugdig tot jongvolwassen. Max speelt in het eigen theater aan de Gouvernestraat in Rotterdam zo'n twintig voorstellingen van elke productie.

• Daarnaast speelt de groep speciaal voor scholieren, die een geringe entree betalen. **Max zet docenten van de Amsterdamse Toneelschool** in om de voorstellingen in de klassen van lager en middelbaar onderwijs inhoudelijk te begeleiden.

• Het gezelschap vreest dat door de aangekondigde bezuinigingen van het ministerie van OC&W deze laatste taak in gevaar komt.

In *Nacht* raakt elfenkoningin Titania hopeloos verliefd op een ezel. Foto Leo van Velzen